

Les últimes lletres

Veus del temps

FONT I MASSOT, M. Rosa.

L'ànima del freixe.

Col·lecció Càlam. Editorial Barcanova.

Barcelona, 2003. 350 pàgines.

Després d'una excel·lent trajectòria com a poeta —quatre llibres i una *plquette* entre 1989 i 2001— i d'una breu incursió en la narrativa per a joves —*Envia'ns un àngel*—, M. Rosa Font ha publicat una primera novel·la interessant, formalment ben treballada, captivadora, i ha retut alhora un emocionat i emocionant homenatge «als pagesos, a les dones i als homes que estimen la terra, i a tots aquells que han sabut trobar la màgia i l'essència de la natura», als seus avantpassats materns i a la terra que els veié néixer i morir. Aquesta terra és l'Alt Empordà, concretament la part baixa del curs del riu Fluvià, i és l'espai on es desenvolupa la major part de l'acció. Només una dotzena dels quaranta-vuit capítols de què consta l'obra trasllada un dels protagonistes, l'Antoni, a les terres del nord d'Àfrica a l'època de la guerra del Rif. Aquest allunyament, de cabdal importància en el desenvolupament de la història, és la reelaboració d'uns fets reals i la reescriptura d'un document autèntic, el quadern amb els records sobre la ja esmentada guerra que va redactar el besavi de l'autora. Aquest recurs de l'ús de documents més o menys autèntics, així com la zona geogràfica on es desenvolupa la novel·la, m'han portat a la memòria *Les Closes* de Maria Àngels Anglada.

Però deixem, un moment, de banda les possibles influències literàries i centrem-nos en la trama. Uns personatges aparentment anodins —la Cèlia i en Martí, la Berta i en Josep, la Mercè i l'Antoni— neixen i creixen, descobreixen l'amor, es casen, tenen fills, discuteixen, semblen embogir, se separen i moren. Resumint, viuen. I ho fan a pagès entre la segona meitat del segle XIX i l'inici del XX. La duresa del treball al camp, la comunió amb la natura, els petits conflictes familiars, el desig d'independència o de major autonomia d'algunes dones, la irrupció d'esdeveniments aliens que poden canviar les vides, els desastres de les guerres són alguns dels fils argumentals que recorren la novel·la. Els de sempre, ben cert; potser amb poques novetats, d'acord; però una novel·la és també —i sobretot— «un regne de paraules». I aquesta, en concret, n'és un de magnífic: per la riquesa de lèxic, pel ritme —que en alguns moments no és només prosòdia sinó gairebé mètrica—, per l'ús mesurat d'algunes formes dialectals,

per la quotidianitat dels diàlegs. I és aquí on es fa palès el bagatge poètic de l'autora. Com també en la tria del títol. L'explicació, potser superficial, d'aquest és el fet que dos del protagonistes, la Berta i l'Antoni, tinguin una marca a l'esquena que té la forma d'una fulla de freixe —com la taca al front de l'Adrià Guinart de *Quanta, quanta guerra* de Mercè Rodoreda, novel·la de la qual, segons Susanna Rafart, pot haver pouat M. Rosa Font—. La menys circumstancial, però, es troba en el paral·lelisme entre la vida del freixe i la de les persones que l'envolten: quan el freixe s'asseca, algú mor. La qual cosa em recorda uns versos d'*Aigua llunyana*, el darrer recull poètic de l'autora: «quan el freixe cantava amb la veu dels meus morts / i ells duïen a les branques la força de la saba». I aquesta estreta relació entre arbres i homes m'evoca també l'enigmàtica darrera novel·la de Mercè Rodoreda, *La mort i la primavera*.

Ens trobem, doncs, davant d'una novel·la deutora d'una certa tradició literària, escrita amb una sensibilitat finíssima i que vol arcegar a l'ombra del records les veus, les vides d'aquells que ja han estat vençuts pel temps.

Lluís Lucero Comas

